

A hídember

Mervel Ferenc emlékezete

Ez a jelző már foglalt, hiszen a „legnagyobb magyar”-t, a Lánchidat építő Széchényit illeti. Amióta, azonos címmel, elkészült és sikernek örvendő történelmi nagy játékfilmünk, még inkább magyarázatra szorul az, hogy Mervel Ferencet miért nevezzük hídembernek. Merthogy az volt – nem vitás. Az Északi Fény Magyar-Skandináv Kulturális Társaság például, még a jeles fordító életében, nem véletlenül, Mervel — Hidak címmel rendezett skandináv irodalmi- és filmestet Budapesten, az Uránia filmszínházban. És a Skandinávia-barátok találkozója az Eötvös Collegiumban, az ott létrehozott Mervel Ferenc Könyvtár is mutatja, hogy tehetségét, egyszemélyes intézményét, egész munkásságát számosan nagyrabecsüléssel figyelték. Az, amit divatos szóval virtuális, tehát látszólagos hídnak nevezhetünk, Mervel Ferenc páratlan fordítói munkáival építette a magyar és a skandináv irodalom jobb megismerése érdekében.

Az Ághegy első és igazán lelkes munkatársa volt. Könyveinket kicseréltük, az első szám szerkesztése idején majd minden nap felhívott, villámpostán küldte új fordításait. Amikor tapasztalhattam rendkívüli jártasságát a skandináv irodalomban, többek között őt is felkértem, hogy vállalja el főszerkesztői teendőket. Szívesen dolgoztam volna irányítása alatt, de túlzott szerénységgel ezt elhárította. Különös érzékenységét tisztelve, még a címlapra kiemelt munkatársi névsorból is törölnöm kellett a nevét.

Az évezred első évének telén találkoztunk Stockholmban. Enyhe volt az időjárás, veszélyes jégcsapok lógtak a házfedelekről, ahonnan olykor kásás hókupacok zúdultak a járdára. Átmentünk a kétsávos utca kevésbé veszélyeztetett túlsó oldalára, és úgy közelítettünk kedvenc falatozójához, ahol, mint útközben büszkén mesélte, törzsvendégként ismerik, és kedvenc tojásrántottás szendvicset mindig szívesen elkészítik. Beszélgettünk ott néhány órán át. Csodálhattam tájékozottságát a svéd irodalom rejtelmeiben.

Akkor már tudtam, hogy Vecsésen született, egy évvel fiatalabb nálam. 1956 októberében a Lőrinci Újság főszerkesztője volt. 1969-től a stockholmi Népi Egyetem nyelvtanára. Rendszeres svéd nyelvtanából tanultam magam is, az engem befogadó ország nyelvét. Tudtam, hogy nemcsak svéd, dán, norvég, izlandi és feröeri nyelvből fordít magyarra, hanem több nyelvből svédre is. Megközelítőleg száz skandináv szerző művét fordította magyarra, svédül pedig közel fél száz magyar alkotó művét tolmácsolta. Szakcikkeket, tanulmányokat írt, *Pillanatképek* címmel 1993-ban novellás kötetet jelentetett meg.

S ahogyan ez már történni szokott, a hosszú beszélgetés alatt közelebb kerülünk egymáshoz. Néhány héttel azelőtt vonult nyugdíjba, a hirtelen rászakadt magány lehangoltta tette. Azt hittem, érzékenységét az is tetézte, hogy kedvenc he-

lyén, a falatozóban, nem ismerték meg a kiszolgálónők, rég nem járhatott már ott. De kiderült, hogy felesége beteges zárkózottsága aggasztja, a rászakadt háztartási teendők, a városszéli magány, a svéd magyar körök elismerésének hiánya. „Az utóbbi négy-öt évben, egyetlen sorban sem foglalkoztak velem. Már nem zavar.” Keserűen eltúlozta, hogy rajta is beigazolódik a bölcsesség: „Egy próféta sem kedves az ő hazájában”. Erről panaszkodott némely világhálón közzétett interjúban is. Miközben elhatárolta magát bizonyos személyektől — a Tollforgatók stockholmi találkozóin sem kívánt jelen lenni —, elfelejtkezett arról, hogy az *Ághegy* részletesen bemutatta munkásságát, és a Sall László által *Két évszak* címmel megjelentetett lemezein is ott vannak a fordításai. Tomas Tranströmer verseskötetének, a *117 vers*-nek a kiadásakor ünnepelték Budapesten, hiszen, a súlyosan beteg, Nobel-díj várományos svéd költő, az Ünnepi Könyvhét díszvendége volt, és Mervel Ferenc a szövivőjeként és fordítójaként is, akkor, a figyelem központjában állt.

Az idő mindent gyógyító malmában talán rendbe jöttek volna dolgai, Magyarországon mindinkább ismertté és elismertté vált, a Magyar Írószövetség elnökében támogatóra talált, de a kegyetlen sors csapásaként, az idén márciusban orvososa megállapította, hogy nyelőcsőrákja előrehaladt, Kosztolányi és Babits betegségével néhány hónapot élhet még, az esetleges beavatkozás aligha változtatna ezen. Éppen Bengt Emil Johnsonnal készült akkor a budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra, a svéd költő verseskötetének bemutatójára. Nem merte elkísérni.

Halála előtti hetekben még felvették a Magyar Írószövetségbe és megkapta a Pro Cultura Hungarica kitüntetést. Mit sem sejtetve betegségéről, még fogadta baráti üdvözetemet, s tervemet, hogy e fölötti örömlenket megoszthatjuk az Ághegy következő számában olvasóinkkal is. Minden biztonnal még tudomására jutott, hogy az idén, *Kortárs svéd költők* címmel, a Széphalom Könyvműhely díszdobozban, három önálló kötetben megjelentette Werner Aspenström: *Hanyatt a fűben*, Lennart Sjögren: *Tengertajték* és Per Helge: *Hullámhosszak* című általa válogatott és fordított verseit.

Mervel Ferenc 2004. március 23-án este, életének 68. évében távozott közülünk.

Nem kerülhetem meg a szokványos, de az ő esetében nagyon is igaz megállapítást: nagy veszteség érte a skandináviai híd-teremtő magyarságot. Thinsz Géza halála óta, talán a legnagyobb veszteség, amely az itt élő magyar irodalmi alkotókat érte.

Munkásságát felmérni, gyümölcsöztetni, ha lehetséges folytatni: kötelességünk. Az *Ághegy* című skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyamnak mindenekelőtt.

Tar Károly